

A high-angle photograph of a swimming pool. A man in a white shirt and dark trousers is lying face down in the water, with only his head and one arm visible. The pool is surrounded by a light-colored concrete deck. Several people are standing around the pool, their legs and feet visible. The water is a clear, bright blue. The scene is set outdoors on a sunny day, with shadows cast on the deck.

ŽIVOT
NA STO OSMDESÁTI
STRANÁCH

Vladimír Birgus patří k jistotám české fotografie, většina lidí však zná především jeho práci teoretickou, pedagogickou a kurátorskou. Je to logické. Zatímco prezentaci jiných autorů věnuje většinu svého času, k obsáhlému shrnutí vlastního díla a života se dostal až letos. V Domě umění v Opavě a v Muzeu umění v Olomouci vystavil své fotografie z let 1972–2014, v nakladatelství KANT vydal 180 stránkovou publikaci.

text **Petr Vilgus**

Na mailu Birgus odpovídá v šest ráno, v době oběda i v půl druhé v noci, při konzultacích se studenty ohromuje detailní znalostí každého sebebezvýznamnějšího článku otištěného ve Fotografickém obzoru z doby, od které nás dělí téměř sto let. Displej notebooku jej osvětluje během jízdy autem, ve vlaku i hotelovém pokoji. Letiště, ze kterých cestuje na světové fotofestivály, umělecké veletrhy a hodnocení portfolií, jsou pro něj stejně přirozeným prostředím, jako pro většinu z nás tramvajová zastávka.

Na Vladimíra Birguse by zřejmě patřila nálepka workoholika. Člověka, který je tělem i duší provázaný se svým oborem a který prakticky neustále myslí na svou práci. Kdo této charakteristice nechce věřit, ať zalistuje seznamem výstav, knih a článků, které jsou zde drobným písmem nahusto

V části věnované fotografickému dílu jsou jako doprovodné ilustrace publikovány málo známé snímky, které odkazují na Birgusovu tvorbu v oblasti inscenované fotografie a aktu v 70. letech. Kapitola o činnosti publicistické a kurátorské je ilustrována obálkami knih a katalogů, sekce pedagogická přináší vážné i nevážené záběry z FAMU a zejména z opavského Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity. Tato Birgusova „domácí půda“ je zde představena od přednášky dějin fotografie až po šlehačkovou bitvu, která proběhla v rámci oslav 50. narozenin Jindřicha Štreita. Mimochodem, právě tyto snímky vypovídají mnohé a dobře Birguse charakterizují. Vyzařuje z nich hluboká láska, se kterou přistupuje k jednomu ze svých „dětí“ – Institutu tvůrčí fotografie. Škole, kterou přetvořil z místa pro vzdělávání amatérů při

BIRGUSŮV SUBJEKTIVNÍ DOKUMENT NENÍ ZALOŽEN NA INFORMACI, O KTERÉ SE RACIONÁLNĚ PŘEMÝŠLÍ, ALE NA EMOCI, DO NÍŽ SE MY DIVÁCI SNAŽÍME VCÍTIT

vedené na stranách 166–179. A komu by se i těchto čtrnáct stran zdálo málo, ten ať si všimne drobné poznámky, že se jedná pouze o výběr těch nejreprezentativnějších zářezů v Birgusově kariéře.

Publicista, kurátor

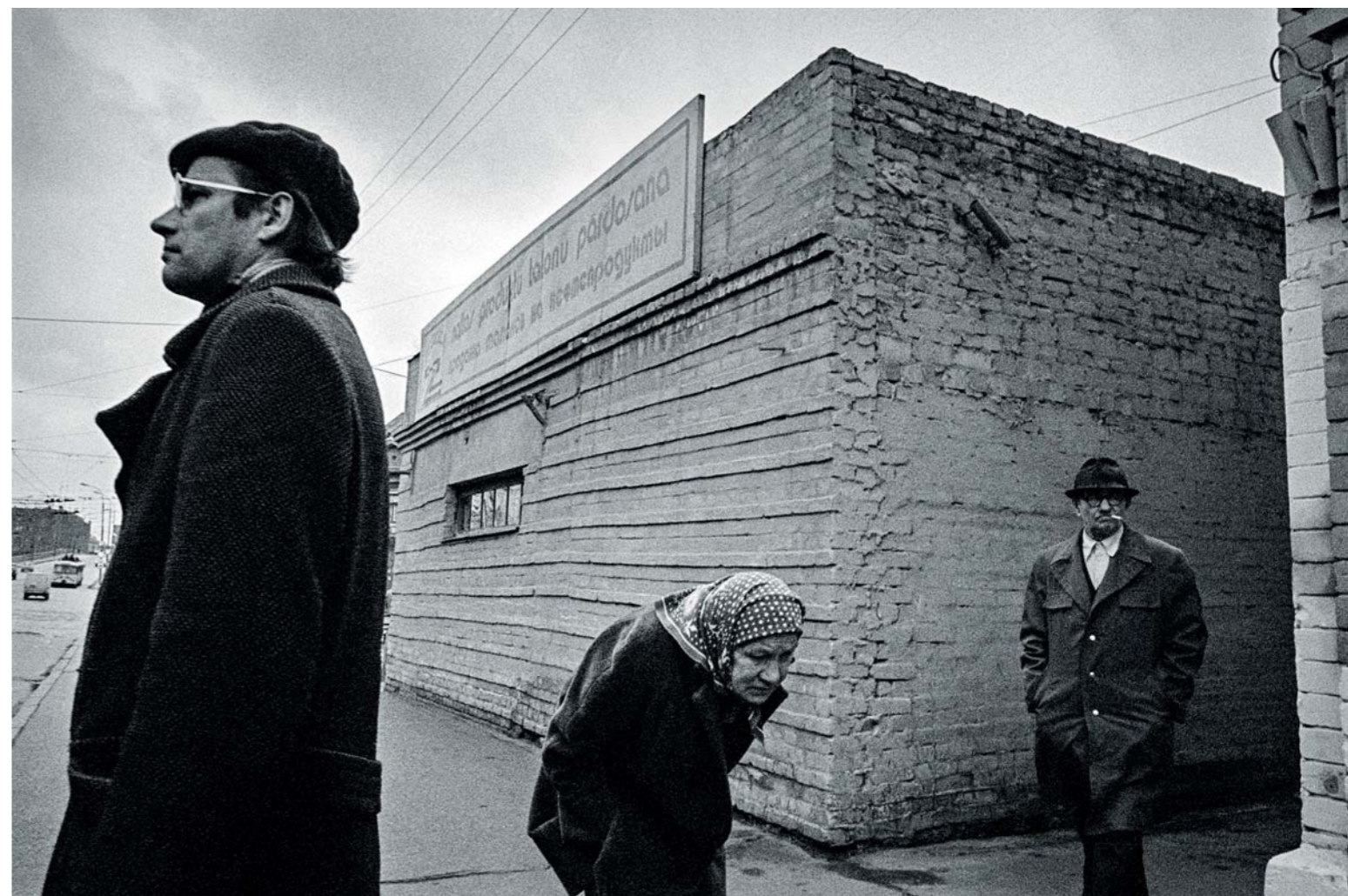
Samotná kniha Vladimír Birgus, fotografie 1972–2014 je rozdělena do několika samostatných bloků. V úvodu najdeme text Štěpánky Bielešové, který shrnuje autorovo působení v oblasti tvůrčí, publicistické, kurátorské a pedagogické. Kapitoly jsou bohatě prokládány ilustracemi, které většinou korespondují s textem.



Leningrad, 1982



Riga, 1982





Autor ve svých obrazových metaforách a symbolech s dominantním motivem samoty uprostřed davu jde divákům hodně naproti

”

termíny se na popis autorovy tvorby hodí, zvláště pak na první dvacetiletí barevného období. Aktuální tvorba se posunula do mnohem subjektivnější polohy.

Svéráz Birgusova lovu

Černobílé záběry jsou založeny na principu „lovu“ scén v městské džungli (vypovídají o tom třeba občasně přímé pohledy fotografovaných do objektivu či jejich snahy dlaní zakrýt svou tvář), barevné už jsou svým pojetím jinde.

V černobílé minulosti se občas objevují symboly předlistopadového režimu, které využívali i další dokumentaristé 80. let 20. století. Nenajdeme tu však hlubokou melancholii Viktora Koláře, poetickou lidskou vzájemnost známou z díla Jindřicha Štreita a většinou ani ironizující nadhled typický třeba pro Danu Kyndrovou. Birgus zachytil svět takový, jaký byl, s citem vyhmátnul takové typy, které danou dobu dokonale symbolizují. Pikantní jsou záběry z komunisty pořádaných manifestací, kde se protínaly znužené tváře těch, co přišli z donucení, s nadšenými výrazy fanatiků z ozbrojených milic komunistické strany. Není to však zlá a škodolibá poloha, ale poloha sociologicky analyzující.

Černobílá tvorba Vladimíra Birguse (stejně jako pozdější tvorba barevná) vznikala

prakticky po celé Evropě. Vidíme vedle sebe Londýn, Bukurešť, britský Bradford i turecký Istanbul, vidíme nikoliv elitu národa, ale běžnou ulici. Zejména černobílé fotografie mohou vzdáleně připomenout třeba snímky významného českého reportéra Miloně Novotného, jehož záběry z Londýna 60. let 20. století jsme před nedávnem měli možnost obdivovat v galerii Leica v Praze. Barevná tvorba, které se autor věnuje už od 80. let minulého století, je svým vyzněním odlišná. Fotograf zde většinou nereaguje na bezprostřední a neopakovatelnou akci, ale v určitém prostředí, světelné situaci a rozložení prvků číhá na tu správnou chvíli. Na ten moment, kdy jednotlivé střípky dějů dají dohromady fotografii, u které stojí za to se zastavit. Birgusův subjektivní dokument není založen na informaci, o které se racionálně přemýšlí, ale na emoci, do níž se my diváci snažíme vcítit. A zde se uplatňuje jedna tvůrčova deviza – autor ve svých obrazových metaforách a symbolech s dominantním motivem samoty uprostřed davu jde divákům hodně naproti. Ve svém praktickém díle se nesnaží vytvářet intelektuální mlhu, do svých snímků nevnáší rádo-by umělecké kódy, které by je znečitelnily pro běžnou společnost. Nestaví na složitých symbolech, ke kterým musí divák najít správný klíč. Je srozumitelný vlastně pro každého vnímavého návštěvníka galerie i pro každého →



Nice, 2011



Rovinj, 1992

Nejčastějšími motivy jsou ulice, mořské pobřeží nebo dopravní prostředky, lidé vydávající se z davu, kontrasty mezi veřejným a privátním světem

”

držitele jeho monografie, který k snímkům přistoupí s otevřenou myslí a ochotou nechat se zaujmout nečekanou scénou.

Každý z nás čas od času zažívá zajímavé světelné i dějové situace a je tímto fascinován. Jen menšina z nás je natolik otrlá, aby se posadila a dívala se na vznikající a zanikající události deset či dvacet minut, a pouze pár lidí v takové chvíli pozvedne aparát a zaznamená scénu pro ostatní. Birgusovo dílo odráží autorovu fascinaci faktem, jak je svět krásný, barevný, ale často i smutný, jak je naplněný pomíjivým dějem, příběhy, situacemi a střety osob a věcí, které jak termojaderná fúze v reaktoru trvají jen zlomky sekund.

Komornější přístup

V barevné části publikace dochází k seskupení fotografií nikoliv podle data vzniku, ale podle převládající barevnosti. Jsou tu ostrovy vybarvené do červena, modra či zelena. Nejčastějšími motivy jsou ulice, mořské pobřeží nebo dopravní prostředky, lidé vydávající se z davu, kontrasty mezi veřejným a privátním světem, věci, které mnoho vypořádají o lidech i bez jejich přítomnosti.

V posledních letech se však Birgus ve svých fotografiích posouvá k mnohem subjektivnějším scénám. Postupem času v jeho fotografiích dochází k ústupu od barevné dravosti a zaplněnosti obrazů směrem ke komornějším snímkům, často jen se statickými motivy. Zdá se, že postupuje

od fascinace situacemi k jejich analýze, od studií jiných lidí ke studiu samotného autora a jeho myšlenkového nitra.

Čtyřicet dva let

V případě monografie Vladimír Birgus, fotografie 1972–2014 na mě problematicky působí oddělení černobílých a barevných produkcí. Osobně bych, přestože chápu výhody zvoleného řešení, publikoval snímky v rámci jediné kapitoly bez této separace. Druhou ani ne tak výtkou, jako spíš námětem k zamýšlení, je poznámka ke grafické úpravě. Je krásná, bezchybná z hlediska čistoty sazby i výtvarného účinku, promyšleně pracující s dvojicemi snímků i jednotlivými záběry na dvoustranách. Nicméně je otázkou, jestli tak reprezentativní představení Vladimíra Birguse nemělo být podtrženo nějakými originálnějšími prvky v úpravě knihy, které by reagovaly na vizuální podněty z fotografií. Úprava je zde totiž jen doplňkem k publikovaným fotografiím, nikoliv jejich sebevědomým partnerem.

Dílo Vladimíra Birguse je úctyhodné. Za čtyřicet let činnosti v oblasti fotografie Birgus dokázal připravit neobvykle vysoký počet výstav, na kterých pomohl prosadit díla českých tvůrců na mezinárodní scéně, a představil i tvorbu několika zapomenutých autorů. Sestavil knihy a napsal články, prostřednictvím kterých seznámil české i zahraniční publikum s fotografy, u kterých často nově definoval jejich pozici v dějinách tohoto uměleckého žánru. Čtyřicet let vede Institut tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě, který je pro studenty unikátním místem pro studium i setkávání. Kde jinde než na ITF studuje téměř polovina cizinců a kde jinde než tady může docházet k mezinárodní výměně informací i k přeshraniční spolupráci? Zde zmiňovaná kniha připomíná, že Birgus není jen pedagog, kurátor, publicista a vědec, ale i výrazný a nepřehlédnutelný fotograf. Je dobře, že jsou na světě – kniha Vladimír Birgus, fotografie 1972–2014 i autor snímků v této monografii. ○



Berlín, 1990

VLADIMÍR BIRGUS: FOTOGRAFIE 1972–2014

Text a rozhovor: Štěpánka Bielešová, grafická úprava Petr Šmalec. V české a anglické verzi vydalo nakladatelství KANT ve spolupráci s Muzeem umění Olomouc. 180 stran, 29,7 × 25,7 cm, cena na kosmas.cz 765 Kč.

